

De man die de Bijbel nooit op slot doet

In de reeks oude gemeentegenoten met een verhaal besteden we dit septembernummer aandacht aan uitgever in ruste en cellist Lucas Bunge.

Lucas Bunge is geboren in São Paulo in Brazilië op 3 augustus 1929. Die exotische geboorteplaats is echter louter toeval, vertelt Bunge. Hij heeft er enkel de eerste twee jaar van zijn leven doorgebracht, waarna de familie zich in het Haarlemse vestigde. De vader van Lucas, Hans Bunge, was een zogenoemde ‘landenchef’ van de kunstzijdefabriek Enka die tegenwoordig deel uitmaakt van het concern AkzoNobel. Dat vader Hans voor de Enka in Brazilië verzeild was geraakt was op zichzelf ook al weer toeval, want als het aan hemzelf gelegen had, had hij carrière gemaakt in de muziek als componist. De muzikaliteit geldt overigens voor de hele familie, maar Lucas Bunge laat niet na om steeds weer te benadrukken dat die ook weer niet overschat moet worden. Behalve die van zijn vijf jaar oudere broer Sas (Ernst Alexander) Bunge, die echt begaafd was.

Moeder Jenny Hanf was een amateurvioliste, “niet heel begaafd, maar wel doortastend”, in de woorden van haar zoon. Vader Hans was assistent van Cornelis Dopper, de tweede man van het Concertgebouworkest onder Willem Mengelberg. “Hij was geen zeer begaafde musicus. Hij heeft compositielessen genomen tot mijn moeder die eigenlijk zeer nuchter was tegen hem zei dat hij niet genoeg talent had en beter iets anders kon gaan doen.” Niettemin heeft hij zijn leven lang gecomponeerd voor allerlei gelegenheden; als zijn kinderen blokfluit gingen spelen, componeerde hij voor hen en toen Lucas voor de cello koos, componeerde hij daarvoor stukken en bij zijn trouwen kregen Lucas en zijn vrouw Elly een “Nuptiaal prelude”. In haar advies aan haar man om iets anders te gaan doen, klinkt ook weer haar doortastendheid door. “Die was ook wel nodig”, aldus de zoon, “om het gezin draaiende te houden.” Zo is vader Hans dan uiteindelijk “in de wol” terechtgekomen en dat heeft hem geen windeieren gelegd. Daaraan is overigens een mooie anekdote verbonden. Bij terugkeer uit Brazilië was hem een baan als directeur van een van de fabrieken van

de AKU, waarin intussen de Enka door fusie was opgegaan, beloofd. Het gezin zou zich vestigen in Presburg, het tegenwoordige Bratislava. "Vader kwam op kantoor bij de directeur, Hartog heette die, en daar kreeg hij te horen: 'Bunge, het gaat niet door, we hebben een ander.' Mijn vader pakte een inktpot van het bureau van die Hartog en smeed die met kracht tegen de muur achter de man en verliet het pand voor eeuwig. Hij is toen eerst met kleedjes langs de huizen gegaan, zoals hij het zelf vertelde. Maar dat zal wel anders gelopen zijn hoor, want de familie Bunge zal ergens nog wel een paar centen hebben gehad." Lucas vertelt het met gevoel voor understatement. Het importbedrijf dat vader Hans vervolgens runde, liep steeds beter en de inkomsten waren navenant. Voor de oorlog betrok de familie dan ook de villa Duinroos in Aerdenhout.

In de oorlog moest het gezin Bunge, dat intussen uit vijf kinderen bestond, naar Amsterdam verhuizen. Lucas' Joodse moeder mocht niet in Aerdenhout blijven en in Amsterdam kon ze gedurende de oorlog het huis niet verlaten. Het gezin is overigens de oorlog wel goed doorgekomen, maar Jenny's broer Bob Hanf, ook een begaafde musicus en dichter, werd verraden en is in Auschwitz omgekomen. "Hij was een interessante man maar niet geschikt voor het leven; was een volstrekt asociale man die onderhouden werd door mijn vader en de andere broers van mijn moeder. Hij publiceerde onder andere onder zijn schuilnaam Christiaan

Philippus en de bundel *Mijmeringen* is later bij de Bezige Bij verschenen."

Om de lange saaie avonden in de oorlog door te komen, had het gezin een huisorgaan in het leven geroepen: de "Duinrosia Heraut". Er zijn meer dan veertig nummers verschenen in een oplage van één. Aan Lucas werd het overgelaten om als uitgever de losse blaadjes bijeen te binden. Alle gezinsleden verzorgden maandelijks een eigen bijdrage. Dat varieerde van een feuilleton over de Duinrosiërs en puzzels tot een "medische" rubriek van dokter Pijntjes, Lucas' zus die daarin fysieke ongemakken behandelde. "Mijn vader was astroloog en heeft een leerboek over astrologie geschreven, dus die schreef altijd dat de oorlog binnenkort voorbij zou zijn." De handgeschreven en later getypte nummers worden door Lucas gecoesterd in een speciale houten doos waarin ook nog andere familieschatten opgeborgen zijn.

In de oorlog ging broer Sas naar het conservatorium en Lucas naar het Amsterdams Lyceum. Na de oorlog keerde de familie terug naar Aerdenhout waar Lucas als zestienjarige eindexamen deed, hij was gunstig jarig. Daarna is hij bij boekhandel Loosjes in Haarlem als jongste bediende begonnen. "Mijn moeder vroeg of ik niet wilde studeren, maar ik wist niet wat. Ze raadde me af naar het conservatorium te gaan, omdat ik altijd in de schaduw van mijn broer zou blijven staan."

Broer Sas was niet alleen een begaafde pianist die veel heeft opgetreden, maar hij

componeerde ook en heeft zelfs een compositieprijs gewonnen. “Hij is in 1980 aan een hersentumor overleden. Ik heb altijd erg tegen hem opgezien.” Intussen was Lucas’ carrière in het boe-

kenvak begonnen. Na boekhandel Loosjes had hij verschillende baantjes bij kleine uitgeverij, waar hij veel geleerd heeft, ondanks dat hij ook regelmatig ontslagen werd of door een faillissement op straat kwam te staan. In die periode sloot hij vriendschappen voor het leven met mensen zoals de typograaf Huib van Krimpen, zoon van de nog beroemdere typograaf Jan van Krimpen. Na een intermezzo bij een grote boekbinder in Den Haag solliciteerde hij bij Jan van Tricht van Uitgeverij Van Loghum Slaterus in Arnhem. Van Tricht was een adept van het Christensocialisme, voor wie Lucas een grote bewondering had. Hij heeft daar niet lang gewerkt, slechts

tweënhalf jaar, maar hij bewaart daaraan dierbare herinneringen. Bijvoorbeeld ook aan de ontmoetingen die hij daar met de schrijver Theun de Vries had. Aan de twee hier-

boven genoemde Jannen dankt Lucas de volgende anekdote. Op een keer was hij als “jongste bediende” samen met Jan van Tricht op bezoek bij Jan van Krimpen, de artistiek directeur van drukkerij Enschedé in Haarlem. Hij droeg een stapel bijzondere Bijbels die getoond moesten worden en aan hem was de taak om eentje die met een slot gesloten was, te ontsluiten. Dat lukte niet al te best en het resultaat was, dat hij nogal met het sleuteltje aan het stuntelen was. Dat ontlokte aan Jan van Krimpen de stekelige en niet aardig bedoelde opmerking: ‘Nou Bunge, ik kan wel zien dat je niet gewend bent een Bijbel te openen.’ Waarop zijn werkgever Jan van

Tricht ad rem riposteerde: 'In tegendeel, hij is niet gewend de Bijbel op slot te doen.'

Toen hij bij Van Loghum Slaterus in Arnhem begon, trouwde hij en stichtte een gezin. Helaas moest Van Tricht het stokje van de uitgeverij doorgeven. Lucas kreeg een functie aangeboden naast Van Trichts veel jongere echtgenote, maar hij sloeg dat af, omdat hij voorzag dat dat conflicten zou gaan opleveren. Toen brak er een moeilijke tijd aan, want er moest brood op de plank komen: "Toen heb ik min of meer in uit nood een baantje aangenomen bij Oosthoek in Utrecht." Veel wil Lucas er niet over kwijt, maar wel dat het geen erg aangename tijd was. De oude Oosthoek was goed fout geweest in de oorlog, maar die was al niet meer in het familiebedrijf dat gerund werd door twee directeuren die samen een directiekamer bemanden, gezeten in fauteuils die bekleed waren met het leer dat overgebleven was van de eerste editie van de Grote Oosthoek Encyclopedie. "Het was een volkomen dood bedrijf dat alleen leefde van de encyclopedie. Ik kon daar niet veel, want het was een uitgeverij met een encyclopedie en twee of drie medische boeken die in de jaren dertig waren verschenen." Het jonge gezin verhuisde in die tijd naar Den Dolder, want pendelen tussen Arnhem en Utrecht was geen optie. Toch kreeg Lucas daar wel de kans om een eigen wetenschappelijke reeks met medische boeken op te zetten.

Uiteindelijk werd het oude familiebedrijf door het Kluwerconcern overgenomen aan

het begin van de jaren zeventig. Kluwer was uiteraard uit op de encyclopedie. Bij Kluwer werd Lucas Bunge heel arrogant gevraagd wat hij wilde doen, maar niettemin kreeg hij de mogelijkheid om het medische fonds verder uit te breiden. Lucas vertelt daarover: "Ik wil niet alleen de loftrompet over mijzelf steken. Ik heb ook veel geld 'verjoept', ik heb veel geblunderd zeker in het begin." In 1978 kwam het keerpunt. In dat jaar bleek dat een collega die "zeker geen betere uitgever was", in de hoofddirectie van Kluwer zou komen. Dat nieuws, dat Lucas op de Buchmesse in Frankfurt bereikte, was aanleiding om er een punt achter te zetten. Hij hakte de knoop door en besloot voor zichzelf te beginnen. Hij huurde een ruimte boven boekhandel Wristers in Utrecht en begon met zijn "Wetenschappelijke uitgeverij Lucas Bunge". Het toeval had hem in de wetenschappelijke medische uitgeverij gebracht, maar hij kon nu de expertise die hij had opgebouwd tot zijn eigen voordeel aanwenden. "Het vak van medisch uitgeven is geen vak van verkopen, maar een vak van inkopen," zoals hij het zelf stelt. "Als je erin slaagt het beste leerboek dermatologie te maken waarin alle zeven hoogleraren schrijven. Dan heb je een boek waarvan je jaar na jaar druk na druk kan maken."

Uiteindelijk heeft Lucas de uitgeverij overgedaan aan zijn zoon, die ook het uitgevervak in wilde. Dat was voor hem echter een verkeerde roeping en hij heeft de uitgeverij tot slotte verkocht aan Elsevier. Lucas ging

Cellist Lucas Bunge samen met pianiste Natalia Ivashina uit Rusland tijdens één van hun mini-concerten voor de X-fi Audio Show.

met pensioen en toen startte voor hem zijn tweede leven als musicus. Hij had weliswaar zijn hele leven cello gespeeld, maar nu besloot hij om naar het conservatorium te gaan en de studie serieus op te pakken, want hij wilde niet zijn hele leven een begaafde amateur blijven. Hij nam lessen bij een vriend in Amsterdam die hem echter zei in Utrecht examen te gaan doen. Als het namelijk niet goed zou zijn gegaan, dan zou dat het einde van vriendschap hebben betekend. Lucas is echter met een acht geslaagd. Al eerder had Lucas de correspondentie tussen Wolfgang Amadeus Mozart en zijn familie vertaald en uitgegeven, maar nu stortte hij zich op de correspondentie van Debussy, een

uitgave waar hij nog veel trotser op is. Een aantal jaren geleden heeft hij ook over deze vertaling gesproken in de Bilthovense Boekhandel. Ook nu nog zit Lucas niet stil, na een succesvol afgeronde studie harmonieeler, is hij nu bezig met cultuurkunde en vooral de filosofie trekt hem daarbij erg aan.

Auteur:

Steven Hagers is Japanoloog en heeft sinds 2012 een eigen tekstbureau. Sinds 2008 is hij lid van de Historische Kring D'Oude School en hoofdredacteur van De Biltse Grift.